

האם אנחנו מוכנים למשיח? גליון מספר 27

שאל נא את הכהנים תורה

א. יש שלוש קבוצות של מלאכי השרת שאומרות 'קדוש קדוש קדוש' מול הצדיקים וחסידים בירושלים! משיח שפניו זורחות יותר מהשמש יושב בבית מדרש שלו 18,000 פרסאות ומלמד את כל העולם תורה חדשה (פנימיות התורה)! אליהו הנביא חוזר על הישעור ונשמע בעולם כולו! כל מילה של תורה נשמעת מהמשיח לעולם לא נשכחת, ואף העבדים ושפחות מקבלות נבואה! שוב, אנחנו אוכלים את המן ואת השליו ושותים מהבאר, כולם גבוהים מאוד גברים ונשים (100 אמות למתחילים, ויש אף 200, תו"כ פ' בחקתי), וכל היהודים חזקים קדושים ועפים כמו מלאכים, המלוכה חזרה לכלל ישראל, והגוים עומדים ומתביישים, (כ"ז באותיות דר"ע נוסח ג' פכ"ב). הייתי כל כך מלא שמחה והכרת הטוב להשם, החלטתי שאני הולך לתרום עצים למערכה. לקחתי עצים ואמרתי הרי זה קודש למזבח. העץ מעולם לא היה מוכשר לקבל טומאה, וטמא נגע בעץ והעץ נגע בתרומה. יש לי שלוש שאלות, (1) האם העץ מקבל טומאה ע"י שאמרת שזה קודש? (2) האם זה צריך הכשר? (3) האם מטמא העץ משהו אחר? (ע"י פסחים כ. חולין לז. מנחות קב. ותוס' שם קא. ומנ"ח מצוה קמח וכתבי הגר"ז זבחים לד)

ב. זה אחרי שבועות, והגיע הזמן להביא ביכורים! הענבים כל כך גדולים, שענב אחד מייצר 30 סאה יין, וצריך להעבירו בעגלה (כתובות קיא:). הייתי כל כך מלא הכרת הטוב, החלטתי שאני הולך להוסיף על מה שכבר הפרשתי, אז מילאתי את הסל בעוד ענבים, וקישטתי אותו בעוד ענבים ותאנים בצד. האם לענבים הנוספים ולקישוטים יש דין של ביכורים, שיש לאכול אותו בטהרה ורק על ידי כהן? (ע"י ביכורים פ"ג מ"ט וי')

ג. הגוים החזירו כל היהודים (אפילו אלו שהתבללו-מלבי"ם) לירושלים בקרונות (ישעיה סו, כ), אחרי שהגיעו החנתי את הקרונות, ושמתו לב שיש בוץ של חוץ לארץ תקוע בצמיגים, האם אני טמא? (ע"י אהלות פ"ב מ"ג ובכורות כב')

ד. כלי שנועד להישען רק חלק מהגוף ולא רוב הגוף (משענת רגל), האם זה נקרא מיוחד למדרס, ואם טמא עומד או יושב עליו, נטמא מדרס? (ע"י חז"א כלים ל' כג' ומקד"ד ס' נ"ב ד"ה יש לחקור)

ה. משה הקטנצ'יק הוא טבול יום, הוא אכל תרד ולא מצא חן בעיניו, הוא ירק אותו על חולצתו ואז ניקה אותו, האם החולצה שלו טמא? (ע"י טב"י פ"ג מ"ו)

הלכתא למשיחא

בואו ונמשיך בהלכות ספיקות. למדנו שספק טומאה ברשות היחיד הוא טמא ואילו ברשות הרבים הוא טהור. אבל מה יהיה הדין אם יש ספק ששייך לשני הרשויות, גם לרשות הרבים וגם לרשות היחיד, למשל טמא ברה"י וטהור ברה"ר וספק אם נגעו זה בזה. ובוזה ישנם שלשה שיטות: א. הראב"ד (עדיות פ"ג מ"ז) סובר שאם הטמא או המטמא ברשות הרבים דינו כספק טומאה ברה"ר וטהור. ולכן אם רחל היולדת עומדת בחנות (רשות היחיד) וגננדל (הטהורה) עוברת לפני החנות (ברשות הרבים) ומסתפקת אם נגעה ברחל, גננדל טהורה.

ב. הר"ש (טהרות פ"ו מ"ב וג') סובר שאם המטמא ברשות היחיד יש לזה דין ספק טומאה ברשות היחיד, ואשר ע"כ בצירור הנ"ל גננדל תהיה טמאה. אמנם אם גננדל נסתפקה אם בכלל נכנסה לרשות היחיד ונגעה ברחל, באופן כזה היא אכן טהורה.

ג. הרמב"ם (שאר אבה"ט פט"ו ה"ט) סובר שאם הרשות הרבים שייך בספק אזי גם אם המטמא והנטמא ברשות היחיד, עדיין יש לזה דין ספק טומאה ברה"ר. למשל אם אתה בחנות ויש שני ניירות טישו על הריצפה (משומשים שלא נתייבשו עדיין), אחד מהם נפל מכיסה של רחל ואחד על הריצפה מחוץ לחנות (רשות הרבים) שנפל מטהור, אתה בעטת באחד מהם ואינך יודע באיזו, אם בטמא שברשות היחיד או בטהור ברשות הרבים, יש לזה דין ספק טומאה ברשות הרבים וטהור.

למרות שאדם שנמצא ברשות הרבים ויש לו ספק אם הוא נגע או הרים או שהאחיל מעל טומאה הוא טהור, אעפ"כ האדם עצמו ובגדיו הם רשות היחיד אפילו ברשות הרבים, לכן אם יש שתי כוסות משומשות על הרצפה, אחת משל טהור ואחת שלא ידוע לך (מדובר מחוץ לירושלים שגזרו על סתם רוק שהוא טמא), והרמת אחת, ואתה לא בטוח איזה, אין לזה דין של ספק טומאה ברשות הרבים, ואתה נחשב ספק טמא, (טהרות פ"ד מ"ו). באופן דומה, אם אתה טמא שאינו מטמא במשא (נגעת ביולדת או שאתה טמא מת), ואתה יושב בפארק (רשות הרבים) אווח בשקית פתוחה של בייגלך על בירכך עבור הילדים שלך (טהורים) להוציא מהשקית, ואתה מסופק אם נגעת בבייגלך, הם טמאים¹.

¹ כן מבואר בכס"מ פ"כ הי"א דכפישא נתונה על כתיפו וספק נגע טמא הוי ספי"ט ברה"י. אמנם הראב"ד השיג ע"י וס"ל דוקא כשודאי הושיט ידו וספק נגע (וצ"ע אם ודאי נתן ידו לתוך השקית וספק נגע, אי דומה לכפישא שחולק מקום לעצמו, וחשיב כברה"י), ובדעת יוסף מערכה מא' כתב דדוקא כפישא שאינו מקבי"ט ס"ל לראב"ד דהוי כמו ברה"ר, אבל בדבר המקבי"ט מודה הראב"ד, וצ"ע. ולכאורה הראב"ד חולק רק כשהספק אם אחר נגע, דאדם דומה לקופה ברה"ר דחולק מקום לעצמו, ובעומד ברה"ר וספק אם נגע בטומאה ברה"י טהור, ואם הושיט ידו הרי ידו ברה"י ואם נסתפק אם נגע טמא, אבל האדם עצמו הרי מקומו רה"י, והמטמא והנטמא ברה"י (כמו הרוק שהוא המטמא והוא עצמו הנטמא שניהם נחשבים ברה"י). ואין סתירה לזה מתוסי' ושאי"ר נדה ב. שכתבו דמעליע ברה"ר טמא, והביאו ראיה מאשה שיושבת במטה וחברותיה נושאות אותה דהוי ג', דהמטה אינו עליה והמטה הוא ברה"ר, ומה שחברותיה נושאות נראה דכיון דעיקר המטה ברה"ר, ורק אוחותו בו מן הצד, לא חשיב ברה"י, ולא דמי לרוק על בגדיו דכל הרוק עליו ואינו בולט לרה"ר, ועי' מקדש דוד סי' מ"ו סק"א. ובמשנה אחרונה הקשה מכאן לכל הראשונים, ולכאורה קושייתו

כלל נוסף הוא שאפילו ברשות היחיד הספק צריך לקרות ע"י דבר שיש בו דעת לישראל, כלומר שאתה יכול לשאול אם נטמא או לא, והלה יש לו דעת להשיב, וזה יכול להיות ע"י, האדם שיש לך ספק אם נטמא, או ע"י המטמא (אדם טמא או נושא דבר טמא, אפשר לשאול אותו אם נגע בטהור) או ע"י מי שבא טומאה על ידו (למשל, אמא (טהורה) דוחפת שני עגלות משולשות עם ששת הקטנים² (טהורים) מול ביתה, ולא בטוחה אם העגלה או הילדים נתקלו בפח האשפה שהיה בו כוס משומשת מיולדת). בכל המקרים האלו אם לאדם יש מספיק דעת כדי לענות על השאלה הוא נקרא יש בו דעת לישראל. אדם עיוור או אפילו מישהו שישן נקרא יש בו דעת לישראל.

אבל ילד קטן שהיה ברשות היחיד שנמצא שם טומאה, ואתה לא בטוח אם הוא נגע בה (או אם הוא מסתובב עם עכבר מת ואתה לא בטוח אם זה נגע בטהרות), או שהיה כדור בבית הקברות והילד נמצא בחוץ ויש לו את הכדור, יש אפשרות שמישהו הוציא אותו אליו, או שהוא נכנס בעצמו. או שסוס רץ עם מזוודה על הגב, ואתה לא יודע אם זה נגע בדבר טמא. באופנים אלו טהור אפילו ברשות היחיד כי נחשב כספק בדבר שאין בו דעת לישראל. אם אתה לא בטוח אם הילד יש בו דעת לישראל או לא, זה נחשב אין בו דעת לישראל, (חז"א טהרות ד, ג).

כל זה רק בספק של 50-50, אבל אם קרוב לוודאי שנטמא, למשל ילד שהוא טמא עומד ליד השולחן שעליה אמא מכינה חלות, ובזמן שהבצק תופח אמא רצה להתפלל בבית המקדש (כדאיטא בירוש' מע"ש פ"ה ה"ב), וכשחזרה מצאה את משה הקטן מחזיק חתיכת בצק³, מסתבר שמה לקח את החתיכה בעצמו, כי לילדים יש נטייה לשחק עם בצק, אנחנו לא מניחים שהדוד זנוויל במקרה עבר וחתך חתיכה בשביל משה, לכן הבצק הוא בחזקת טמא, אולם מכיון שהוא לא ודאי, אם זה היה תרומה, אתה לא יכול לשרוף אותו מיד.

תשובות לשאלות גליון שעבר

א. גיסי שהוא כהן ישב על יד השולחן והשרוול שלו נגע בעוגיות חולין המונח על השולחן, האם מותר לי לאכול את העוגיות? (ע' חגיגה כב)

תשובה: אם כהן שומר את בגדיו רק כדי לאכול תרומה, זה נחשב טמא לא רק לקדשים אלא אף לחולין שנעשו על טהרת הקודש.

ב. נטלתי ידים לאכול תרומה, ונכנסתי לחדר ושמתי את היד על המזוזה, האם אני צריך ליטול ידים עוד פעם? (ע' מס' תפילין עם פ' הגר"ק עמ' נד')

תשובה: מזוזה מטמאת את הידים וצריך ליטול ידים קודם אכילת תרומה. הגר"ק נסתפק אם מזוזה כשהיא מחוברת עדיין מטמאת את הידים.

ג. אב הטומאה נגע בקודח של מקדחה, האם המקדחה נטמאה? (ע' כלים פ"א מ"ב וג' וחז"א כ"ז-ט)

תשובה: המשנה דנה בחלקים שונים של מחרישה, חלקים מסוימים נחשבים לחלק מהמחרישה וחלקם לא, החזון איש אומר שקשה מאד לדעת מתי זה נחשב כלי אחד ומתי נחשב רק ככינוס של כמה כלים, ויש לו שלושה הגדרות. (1) אם רצוי שיהיו החלקים מחוברים כל הזמן, נחשב ככלי אחד, אבל אם אינו רצוי שיהא מחובר כל הזמן, למשל במחרישה עדיף שלא יהא מחובר כל הזמן, משום שלעתים משתמשים בהם למחרישה אחרת אינם נחשבים כחלק מהמחרישה. (2) תלוי על איכות החיבור אם רופף או חזק. (3) אם החיבור הוא החלק העיקרי שעושה את המלאכה זה נחשב כחלק מהכלי, אבל אם זה לא החלק העיקרי אז תלוי, אם הוא נשאר מחובר גם כשאינו בשימוש, הוא נחשב כלי אחד, אבל אם מנתקים אותו לאחר השימוש, הוא נחשב כלי בפני עצמו. אז נראה שלפי המהלך הראשון מכיון שלא תמיד משתמשים במקדחה עם קודח מסוים, נמצא שאינו חלק מהמקדחה, ולכן אינו נחשב ככלי אחד. לפי מהלך השני זה תלוי בסוג הקודח אם מתחבר אליו בחיבור חזק או רופף, הסוג שנכנס בישרות הוא הדוק מאוד, ונחשב ככלי אחד, אך הסוג שנכנס באופן רופף ונשאר בתוכו מכיוון שהוא מגנטי אינו נחשב כלי אחד. ולפי מה מהלך השלישי, זה נחשב כלי אחד מכיוון שהקודח הוא החלק העיקרי שעושה את המלאכה.

ד. הכנתי עוגה שמורכבת מכמה חלקים וטמא נגע בחלק אחד ולא שמתי לב, וחברתי עוד חתיכות, אח"כ נודע לי שטמא נגע בה, מיד הפרדתי החתיכה הטמאה, מה דין שאר החתיכות? (ע' טהרות פ"א מ"ח)

תשובה: אם אב הטומאה נגע בחתיכה הראשונה היא נעשה ראשון, והחתיכה שנגעה בה היא שניה, ואם השניה נגעה אח"כ בעוד חתיכה היא שלישי אם זה תרומה. בזמן שהכל מחובר (כשעדיין לא הפריד) אם חיבר לחתיכה שהיא ראשון כל החלקים המחברים יש דין ראשון, ואף החתיכה האחרונה יכולה לטמא משהו אחר להיות שני. אם החתיכה הראשונה היא שני (ראשון נגע בה) והיא חולין החלקים שאתה מצמיד אליה אין להם דין של שני. אם זה תרומה אז בעוד שהיא מחוברת היא שני. אם החתיכה הראשונה היא שלישי, החלקים המחברים טהורים, גם כשהם מחוברים.

ה. מלפפון שצד אחד תרומה, וטבול יום נגע בחלק שהיא חולין, האם נטמאה התרומה? (ע' תוספתא טבול יום פ"ב ה"א)
תשובה: כן, מכיון שהוא חתיכה אחת זה נחשב כאילו נגעת בתרומה.

¹ שייך רק לפי ה"ש דטומאה ברה"י וטהרה ברה"י וספק נגעו הוא טמא כדן ספק טומאה ברה"י, ובאמת ה"ש כתב דזהו התי' לקושיית התוס' כיון דהיא נחשבת כרה"י, אבל לשיטת הראב"ד דה"י נחשב ספק טומאה ברה"י, אי"כ אין קושיא מהתוספתא (דאדם חשיב רה"י), ואפשר דש"י ס"ל כראב"ד. וצ"ע כשאנו מונח בחיקו אלא אוהזו בידו ע"י חיקו, האם הוא נחשב לרה"י או דוקא כשמונח על גופו או על בגדיו, ודוגמא לדבר ע"י ירושי' שבת ד: דאדם העומד תוך ד' לכותל נעשה המקום כרמלית, והבבלי חולק, ואפשר דתלוי במחלו' זו כמה מקום אדם תופס, ועיין. ולפי המקדש דוד הוי ספק טומאה ברה"י.

² ומחמת הילדים לא הוי רה"י, כ"כ התפא"י פ"ד בועז יח' אות ח', ועוד יש לדון דאפשר דלא מצטרפים כמשי"כ תוס' נדה ב. דכילה מפסקת.

³ ולדעת תוס' חולין פו. אפי' לא נמצא בצק בידו הוא בחזקת שנגע.